

ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ СТАДІОН У ЛЬВОВІ

Сьогодні провадиться чимало розмов, дискусій, суперечок довкола проведення в Україні футбольних матчів Євро-2012. Особливо актуальною є тема будівництва нового сучасного стадіону у Львові – колиці українського футболу.

А як будували стадіон у Львові століття тому, коли гра тільки здобувала своїх прихильників? Коли спорт розвивався за національною ознакою, а тогочасна влада не мала жодних намірів щось будувати для українців...

“Наша Мекка”, “своя Хортиця”, “легені для українського Львова” – це далеко не всі газетні словосполучення, які так влучно характеризували унікальну для тогочасного Львова спортивну споруду – перший збудований український стадіон.

Ідея спорудження “Українського городу” виникла під час проведення у Львові, 10 вересня 1911 року, I Сокільського Здвигу. Тоді вперше вулиці міста оглядали вишколені ряди українських руховиків. Близько 8 тисяч учасників прибули до Львова. Проведення такого величного свята вимагало якогось окремого майдану, де б могли “зійтися сокільські чети і стати до вправ”. Тому тодішній голова львівського “Сокола-Батька” професор Іван Боберський “винаймив для цієї мети майдан біля стрийської рогачки у Львові”.

Здвиг минув, але потреба окремої спортової площі не лишень для українського сокільства залишалася злободенною. Втїлити в життя ідею здобуття українського стадіону взявся Іван Боберський. Він скликає на нараду заможніших львів'ян та пропонує їм плян викупу земельної ділянки для народних цілей площею 11,5 моргів поля (6-8 гектарів) з тим, що “Сокіл-Батько” поступово, з часом мав би викупити від них ту землю під український майдан.

Тими громадянами, що підтримали ідею проф. Боберського й викупили все те господарство, були: д-р Микола Шухевич, д-р Тадей Соловій, Кость Паньківський, д-р Степан Федак, д-р Дмитро Левицький, Микола Заячківський, сам Іван Боберський, Лесь Кульчицький, Олекса Сероїчковський, д-р Кость Левицький та І. Сполітакевич.

Всю площу було поділено на 22,620 метрів. Кожний квадратний метр коштував тоді 5 австрійських корон. Після вдало проведеного I-го Сокільського Здвигу, старшина Сокола-Батька засипала всю Галичину листівками із закликами про викуп бодай кількох метрів. У 1911 та 1912

роках було випущено близько 30 тисяч листів, листівок, відозв до українського громадянства. Були виготовлені навіть поштові марки, ціною 1/3 кв.м.

Заклики до викупу знаходили підтримку в пресі з розумінням її як загальнонародної справи. Пропаганду в галицьких українських виданнях провадили Остап Грицай та Петро Карманський.

При цьому галичанин Боберський був свідомий ваги цієї справи як справи всеукраїнської! Підтримуючи особисті контакти з деякими діячами наддніпрянської України, мав наметі залучити до викупу стадіону і наддніпрянське українство. За дорученням І. Боберського на східну Україну виїхав представник “Сокола-Батька” Софрон Шибець. Його шестимісячна поїздка по Україні й по Кубані хоч і не принесла сподіваних пожертв, однак активізувало українське життя. В своїх листах до І. Боберського С. Шибець писав:

“...В Катеринославі був у старого дідка Яворницького (Д. Яворницький), він дав 50 рублів і надиктував 32 адреси; ...був я і в проф. Кримського – він надиктував мені 60 адрес українців в Петербурзі, до котрих маю зайти за датками...”

Свою лепту на викуп майдану прислав Микола Нечуй-Левицький, прихильно поставилися до цієї ідеї Микола Міхновський з Харкова, д-р І. Луценко з Одеси, київські студенти...

Жваво відгукнулися на справу викупу стадіону українці за океаном. Таку працю провадив делегат галицьких українців Семен Демидчук та американський українець Орест Жеребко. В листі із Пітсбурга до львівського “Сокола-Батька”, датованого 9.07.1913 року Михайло Розумний писав: *“...хочу подякувати за то, щосьте приїмнули за рідний край, від себе посилаю 30 корон (6 дол.), бо маю два сини, може їм колись притрафиться ступити на львівську землю і щоби на них другі не указували пальцями...”*. На перший поклик прийшла серед інших вісточка від укра-

інця-робітника з Єгипту: 5 дол. – хоча боротьба за кусень хліба кинула його над Ніль, він завсіди пам'ятав про потреби краю.

Напередодні Першої світової війни Іван Боберський на сторінках “Вістей з Запорожжя” писав так:

“Чи знаєте, що кожна місцевість має якусь коршму, якийсь арешт, якусь кладбище, так повинна мати майдан. П'яки, злодії, мерці мають для себе захист, а українська молодь не має нічого. Хочемо пити, розбивати собі голови, вилічуватися мертві, а не хочемо жити дійсним, здоровим, гордим життям”.

У 1920 році І. Боберський змушений емігрувати в Америку, звідти до Канади. Але він не забуває про акцію викупу землі для стадіону у Львові. На рахунок Краєвого Кредитного Союзу він надсилає пожертву на суму 1,000 доларів від отамана Січового Союзу Сполучених держав д-ра Гриневицького, яку можна буде використати після 1925 року для справи Українського Городу.

3 січня 1924 року делегація “Сокола-Батька” побувала у митрополита Андрія Шептицького, який жертвував для Українського Городу велику суму грошей. У 1925 році довкола стадіону посадили ясени, збудували “дашок для видців (глядачів)”, “перекусню” (буфет), склад для спортивних приладів, дві одягальні, сформовано сектори для стрибків, метань, владнано бігові доріжки, очищено “шлях наколесників (велосипедистів)”, збудовано два “токи ситківкові (тенісні корти)” тощо. Цими роботами керував інженер Свірський. В пляхах залишалися будова “степениці (трибуни)” і “основна направа шляху наколесників”. Станом на 1925 рік залишалося не викупленими ще 14 наділів загальною вартістю на той час 20,000 доларів. Отоді для активізації збірки коштів учень І. Боберського професор Степан Гайдучок (головував тоді в “Соколі-Батьку” Микола Заячківський, справник – Тарас Франко) задумав запровадити “Золоту книгу жертводавців”. Книгу, яка б уможливила кожному громадянину “вписатись до неї і засвідчити своєю пожертвою відповідно до маєткової спромоги чи він розуміє значіння фізичного виховання молоді та українського Львова”.

Автору цієї статті пощастило побачити в оригіналі цю Книгу. Вона зберігається у фондах Центрального державного історичного архіву України у м. Львові й є цінним поліграфічним витвором. Авторство цього мистецько викона-

ного шедевру належить палітурнику І. Кривецькому – члену “Сокола-Батька”, оздоблював також член сокільської організації М. Осінчук.

До книги записувалися прізвища усіх громадян, які жертвували гроші для українського стадіону. Для молоді плянувалися окремі “золоті листки”. Іменується книга так “Золота книга українського народу”. Зазначено також і мету українського спортивного майдану у Львові:

- Все вперед, все враз;
- Не плачем, а мечем;
- Байдужі гинуть;
- Борітеся поборете.

А нижче допис: “Дати доказ поколінням жертвенности їх батьків, бо жертвенною, роботою і злукою здобуває нарід свободу”.

Книга містить коротку “історію закупна “Українського Городу” від 1911-1924 років” та подає “літопис викупу від дня створення книги” (з 1925 р.).

Тісні стовпчики прізвищ наших земляків, назви численних установ, організацій, колективів – відображають той народний відгук на потребу власного стадіону. Таких сторінок, щільно заповнених іменами жертводавців, більше 120. Важко навіть точно полічити всіх – це близько 6000 прізвищ та більше 2000 колективних внесків. Не можна не назвати бодай кількох із них – знаних в цілому краю і звичайних громадян:

Митрополит Шептицький (Львів), інж. Косаревич (Берлін), проф. Малиновський (Львів), Володимир Квасницький (Франція), проф. Ілько Калічак (ЧСР), І. Ігнатишин (Єгипет), Емілія Кохан (Львів), д-р Ф. Колеса (Львів), Свістель Франц (Перемишль), С. Любіч (Білорусь) Сельвестр Мартинович (Київ), радник Ізидор Громницький (Львів), отець Кісілевський (Радча), д-р О. Ревюк (Америка), Іван Літинський (Львів), Юліан Стечишин (Канада), проф. Ліськевич (Станіславів), Євген Огоновський (Надвірна), Настя Шумська (Оглядів), Петро Франко (Львів), учит. Катря Вишиванюк (Познань), д-р Осип Назарук (Львів), суддя Стронціцький (Калуш), д-р Микола Шухевич, Юрій Віктор, Параска Кузик (Канада) і чимало, чимало інших; як також Українська студентська громада (Краків), Львівський пластовий кіш, фірма “Еlegant” (Львів), Український Спортивний Кружок (Австрія), Союз Українських Купців, “Сянова Чайка” (Перемишль), Хліборобський Союз (Калуш), тов-во “Сокіл” (Белз), “Народний Базар” (Станіславів), Батьківський кружок академічної гімназії

(Львів), фінансова установа “Українська каса” (Личаків), видавництво часопису “Світ дитини” й ще перелік, перелік, перелік...

Це була справді всенародна збірка. Старшина “Сокола-Батька” доклала великих зусиль до пропаганди викупу площі – “Стукали в двері і їм відчиняли”. Жодна пожертва не залишалась без уваги, без подяки! Степан Гайдучок навіть заснував окремий фонд імені І. Боберського (жертва найменше 1 долар), який слугував винятково на поширення майдану.

А стадіон “Український Город” став дійсно унікальним осередком руханки і змагу. З початку його відкриття на площі змагалися тисячі і тисячі громадян. Усі сокільські, січові, пластові, лугові, спортові Здвиги відбувалися там. Відтак і усі просвітні, кооперативні, релігійні та інші організації активно користалися стадіоном. Здається в той час не було жодної людини, яка не чула б про “Український Город”, або не була там. Площа “Сокола-Батька” стала справжнім осердям спортивного життя усього краю.

Збіркою грошей для стадіону постійно турбувався Іван Боберський, перебуваючи в далекій Канаді, а згодом Словенії. У своїх листах до Старшини “Сокола-Батька” він закликав до продовження акції, пропагував цю ідею в канадських часописах, альманахах, канадських українських календарях. Двічі гостюючи в Галичині склав 115 доларів для викупу стадіону. Наприкінці 1928 року “Сокіл-Батько” володів вже як власністю половиною земельної ділянки.

Але в ніч з 2 на 3 листопада 1928 року трапилась прикра неприємність. Невідомі злочинці підпалили на стадіоні ступеницю (дерев'яна трибуна). Ця трибуна була збудована в 1925 році за 1,500 ам. дол. й була однією із перших трибун на львівських стадіонах. Згодом до неї було добудовано “галерію на почесні місця” (VIP-персони того часу також полюбили комфорт!). В середині трибуни розташовувалися роздягальні, зберігалось усе спортове приладдя. Все згоріло до тла... Печальні фотографії помістили чи не всі українські газети Галичини.

Але покривати позику доводилося й далі. В березні 1929 року було створено новий збірковий Комітет, серед найдіяльніших членів якого були С. Стебельський, Альфред Будзиновський, Микола Левицький, Михайло Мельничук, проф. Амвросій Березовський та ін. Окрім головного збіркового комітету були створені ще й повітові,

серед яких ефективно діяли комітети в Бучачі, Надвірній, Щирці. З-поза Львова коштів надходило значно більше ніж із самого міста. Акція набувала підтримки й розуміння у всій Галичині. Причому викуп землі здійснювався тільки за народні приватні пожертви, жодної урядової чи державної допомоги не було.

В травні 1933 року на українському стадіоні відбулася найбільша імпреза, яка взагалі була коли-небудь в українському житті Львова: свято “Українська Молодь Христові”, на яку зібралось 100 000 осіб. Як зазначали тогочасні газети “не будь цієї площі, не було б і величного ювілейного Свята Української Кооперації в 1934 році, не було б розвитку фізичного виховання, спорту, змагань і Ігрищ українцям”.

В лютому 1934 року залишалось невиплаченими 5 частин землі. З кожним роком все складніше збиралися пожертви. В червні 1936 року Старшина “Сокола-Батька” скликає конференцію товариства, запрошуючи представників усіх чільних українських установ краю. Присутніми були представники Маслосоюзу, Земельного Банку, Сільського господаря, Центросоюзу, РСУК, У.Т.-Пр. Банку, Лікарського Товариства, Українського Технічного Товариства; журналісти редакцій “Нового Часу”, “Нашого прапора”, “Народної справи”, “Діла”, “Мети” та ін. На цю зустріч надійшла й телеграма від Івана Боберського такого змісту: “Поконайте перемучення, спонукайте енергію громадян до закупна цілого поля”. Для поживлення збіркової акції дирекція товариства “Дністер” запропонувала нову цікаву форму збірки на “Український Город”: “Хоч ми тепер бідні, але громада по нитці – бідному сорочка. Найкращий спосіб зібрати гроші на викуп решти площі – трійкова система з тим, що три викликані правні особи повинні зложити 100 зл., а кожна фізична особа – стільки злотих, кілько в неї членів родини. “Дністер” першим і розпочав цю акцію:

1. Тов-во взаїмних обезпечень “Дністер” складає 100 зл. і кличе Тов-во взаїмних обезпечень “Карпатію” і Ревізійний Союз Українських Кооперативів у Львові.

2. Кооперативний Банк “Дністер” складає 100 зл. і кличе Земельний Банк Гіпотечний і Центробанк у Львові”.

Такі й подібні оголошення від окремих установ і приватних осіб активно друкувалися на сторінках львівських газет і завдяки такому відкритому спілкуванню можна було сподіватися на

подальшу хвилю підтримки “Українського Городу”. Один, своєю жертовністю ніби запрошував до такої ж дії свого товариша, знайомого чи рідного. І в цю “трійкову систему” наполегливо включалися відомі й поважні українські громадяни, мешканці Львова й усієї Галичини, різноманітні інституції, в т.ч. й за кордоном.

Але історія цієї збірки грошей для спортивного майдану, як і діяльність стадіону “Український Город” у 1938 році несподівано припинилася. Польська влада вже не хотіла миритися з цим центром українського духу та сили й відібрала цю найкращу українську спортову площу в Галичині нібито “для військових цілей”.

1 березня 1938 року “Центробанк” як формальний власник стадіону подав Окружному Урядові Будівництва листа, де серед іншого значилося: *“...фактичним власником і посідачем є руханково-спортове товариство “Сокіл-Батько” у Львові, згідно цілий український нарід у Польщі, що десятками літ складав і складає дотепер датки на заплату цієї площі. Вже той самий факт, що ціле українське громадянство складало, хоч дрібними квотами, але масові пожертви на ту ціль, свідчить найкраще про велику потребу цього надбання для цілого народу, а зокрема для молоді... Ця площа*

є для нас неоціненою вартістю, якої не можемо ніяк перепродати за ніяку ціну, рахуючись з настроями громадянства і тим пієтизмом, що її оточує весь нарід без різниці переконань, що так жертовно літами цілими складав на набуття цієї конечної площі – значні пожертви”.

Не зважаючи на протести, а згодом політичні й військові обставини історія славного українського стадіону завершилася.

Відтак віриться, що “Український Город” у Львові, як тогочасний прижиттєвий пам’ятник “батькові українського тіловиховання” Іванові Боберському й загалом усій спортовій громаді має добру пам’ять, матиме й гідне продовження. Адже історія спорудження й діяльності у Львові українського стадіону істотним чином позначилася на розвиткові усього спортивно-гімнастичного руху в Галичині, а стадіон мав важливу соціальну, виховну, культурну, національну, економічну функцію для усього краю.

Оксана Вацеба,

Професор Львівського державного
Університету фізичної культури

Редакція затримала правопис автора.

*З празником Різдва Христового і Нового Року
щирі побажання Проводові, Членам і Доростові
Українського Спортово-Виховного Товариства
“ЧОРНОМОРСЬКА СІЧ”*

передає

Д-р БОГДАН ШЕБУНЧАК